

# Panun rakinaita

Niin kuin vallankumoukset, näin etäänä katsottuina, historiallisesti ottaen selitetään välttämättömyyksiä, jotka puhdistavat yhteiskuntaa ja ilmapiiriä, samoin näyttää siltä, että joku kaamea tulipalo voi olla välillisen vaikutuksina tärkeisiin, taloudellisiin uudistuksiin. Niinpä äskettäin toimintuuden pöydälle ilmestyneessä kirjauutuudessa "Oulun kaupungin Säästöpankki vuosina 1845—1945" on kuva vanhasta Oulun vuoden 1822 paloa esittävästä maalauksesta, jonka alla tekstinä seuraavat sanat: Oulun palo v. 1822 senaikaisten maalauksen mukaan. Tällä suuropalolla on oma välillinen osuutensa Oulun kaupungin Säästöpankin perustamiseen.

Ja myönnettävähän on, että Oulu tämän kaamean tulipalon jälkeen suunnitellissaan uudelleenrakentamisestaan saattoi ottaa huomioon ajan vaatimukset, jotka kuulu arkkitehti Engel sitten kiitetti asemakaavasuunnitelmaan-

sa. Se hätä ja kurjuus, ja moninaiset puutteet, jotka vuosikausia tulipalon jälkeen vainosivat kaupunkiamme, olivat välittöminä sysäyksen antajina monenlaisiin tärkeisiin ratkaisuihin ja toimenpiteisiin. Niinpä ne johtivat Oulun 1. talousseuran perustamiseen ja nyt puheena olevan kaupungin säästöpankin perustamiseen 1845.

Ja syntysanat on lausunut silloinen kaupunginlääkäri, professori Gustaf Toppelius, eräs kaikkien aikojen ansioituneimpia Oulussa vaikuttaneita oululaisia. Toppelius oli jälleenrakennuksessa keskeisenä miehenä mukana niin "asemakaavakomitean" puheenjohtajana, kirkkorakennuskomitean puheenjohtajana kuin talousseurankin perustajiin kuuluvana

1832 julkaisi Gustaf Toppelius pienen vihkosen "Oulun kaupungin Falosta 23:tenä päivänä Touku-kuusa 1822", missä hän "runosa selitti" synkeän tulipalon tuhot kotikaupungissaan, Toppelius, niin

lahjakas ja monipuolinen mies kuin elikin, ei julkaissut tätä ka-levalamittaan kirjoittamaansa kronikkaa yksimomaan runollisen inspiration pakoittamana, vaan, käytännön mies kun oli, toimitti muistorunonsa hyväntekeväisyystarkoituksessa, kootakseen varojamm. pankin perustamista varten, koska hänen nähdäkseen kasvavaa kansaa oli opetettava säästämään tulevan päivänsä varaksi. Vihkonen sisältää lisäksi luettelon lahoittajista, pitkän protokolam, jossa on "Lagmannia" jos "Kestikievarakin", "Kauppamästä" ja "Karvarin Leskiä", "Fakarbf" ja "Majoria", "Hattumaakaria" ja "Borgmestaria", "Meri-Kapteenia" ja "Bokhollaria", "Upsyngingsman-nia" ja "Foudia" jne. Tämä erikoislaatuinen luettelo sisältää Fanzeneja jos Frosteruksia, Granbergejä ("Ruottin vice Consul") jos Fellmanejä, Hedmanejä jos Höckertejä, Junneliuksia jos Juneliuksia, Antelleja jos Bergbomeja, Ravandereita jos Soveliuksia ym. ym. tunnettuja oululaisia sukunimiä.

Käsissäni ei kuitenkaan ole alkuperäinen runovihko, vaan juhli-van säästöpankin 90-vuotispäiväk-

seen Toppeliuksen muiston kunniottamiseksi kustantama uusittu painos tästä muotoim Barckin "ykonä prantätystä" kronikasta.

Mutta eräeseen toiseenkin seikkanaan kiintyy huomiomme tässä jutussa. Onhan tuiki harvinaista, että tapaamme professori-tittelin liittyvänä peräti Oulussa palkan päällä, vaikuttavan ihmisen nimeen. Tässä meillä kuitenkin on ilmielävä oululainen professori Toppelius. Maallikkona arvelinkin ensin, että kunnan "kaupungin lääkärimme" olisi saanut tämän arvonimen juuri täällä kaupunkilaisille ja koti-kaupungilleen tekemiensä palvelusten palkkioksi, mutta niin ei olekaan asianlaita. Kun seurailen tätä lehtori Routavaaran kirjoittamaa erittäin mielenkiintoista ja vanhaa Oulua monella tavoin valaisevaa historiategosta havaitsen ensiksi, että Gustaf Toppelius syntyi juuri kuulun kirkkomaalari Mikael T:n poikana, kunnostautui jo nuorena triviaalkoululaisena rokkotajana, valitsi lääkärin uran, opiskeli Upsalassa, osallistui laivalääkärinä Suomen sotaan, suoritti kentsälääkäri- ja lääketieteen lisensisaattitutkimnon ja tuli kirurgian maisteriksi ja Collegium

medicumin jäseneksi sekä nimitettiin käytännöllisen lääketieteen apulaiseksi Karoliiniseen Opistoon Tukholmassa. Ruotsin armeijan mukana hän kuitenkin vielä taiteli ensin Napoleonin sitten Norjaa vastaa kunnostautuen kaikkialla. Hän oli etevä lääkäri ja opettaja. Maaailman kunnia odotti häntä.

Mutta kun kaukainen kotikaupunki tiedusteli haluaisiko Toppelius ottaa vastaan kaupungin lääkärin toimen manalle menneen professori Ståhlin (jälleen yksi oululainen professori) jälkeen ilmoitti nuori tiedemies suostuvansa. Niin suuri oli hänen maineensa ja niin huomattaviksi arvioitiin hänen palveluksensa Ruotsissa, että kuningas myönsi hänelle 30 vuoden iässä professorin arvon ja nimemen v. 1816, jolloin hän siirtyi takaisin Ouluun.

Erikoinen mies on ollut tämä Gustaf Toppelius!

Kuvaavaa silloisille kaupunkime oille on, että säästöpankin avaamista tasan sata vuotta sitten pidettiin niin merkittävänä tapauksena, että siitä luettiin kuulutus edellisenä sunnuntaina — kirkossa, luettiin sekä suomalaiselle että ruotsalaiselle seurakunnalle.

Ja jotta yleisö ei unohtaisi tapausta pantiin vielä marraskuun 1 p:nä joka oli lauantai, aamupäivällä rummunlyöjä kaupungin katuja kiertämään.

Kuulutus, joka kirkossa luettiin, oli seuraavan sisältöinen:

"Sittenkuin jo kauan suunnitellun säästöpankkilaitoksen aikaansaamisessa on päästy nyttemmin niin pitkälle, että tämä laitos voidaan avata säästävien ja tulevaisuudesta huolehtivien henkilöiden käytettäväksi, laitoksen hallitus saa täten ilmoittaa siitä, sekä saattaa arvoisan yleisön ja halukaden tallettajien tietoon, että säästöpankin konttori, jota varten on toistaiseksi luovutettu lääninhallituksen ulompi rahastohuone, pidetään tästä edes avoinna tulevan marraskuun 1 päivä alkaen joka lauantaina ja juhlapäivän sattuessa edellisenä arkipäivänä, pimeänä vuodenaikana klo 6—8 ja valoisana aikana klo 7—9 iltapäivällä, ja että talletuksia otetaan silloin vastaan yksityiseltä henkilöltä alkaen 10 kopeekasta, mutta ei vähempää, aina 50 hopearuplaan saakka vuodessa sääntöjen määräämää korkoa ja heti saatavaa kuittausta tai vastakirjaan tehtyä talletusmerkintää vastaan. Oulussa, lokakuun 25 p:nä 1845." (allekirjoitukset)